

Religieuzen in het bisdom Breda

“Ons kleine bisdom is toch al meer dan voldoende bezet door allerlei kloosterlingen” schreef bisschop Hopmans in 1915 aan de paters van het Goddelijk Woord. Hij verzocht hen hun noviciaat niet in Teteringen, maar elders te stichten.

Een kort overzicht van de getallen illustreert deze verzuchting. In 1920 waren 119 huizen van religieuzen in het bisdom gevestigd (29 van 18 mannelijke orden en congregaties en 90 huizen van 23 vrouwelijke). In 1959 werd het getalsmatig hoogtepunt bereikt. Er waren toen 1632 mannelijke en 3870 vrouwelijke religieuzen. In 2006 waren er 299 mannelijke religieuzen en 968 vrouwelijke religieuzen. Het is onmogelijk de religieuzen in het bisdom allemaal te beschrijven. Daarom hier een korte schets. Zonder tekort te willen doen aan hen die niet vermeld zijn.

Marie-Adolphine

Sommigen religieuzen vlogen uit naar verre werelddelen en stierven daar. Zij zijn in de statistieken van het pauselijk jaarboek niet tot de Bredase religieuzen gerekend. De enige heilige uit het Bredase diocees, zuster Marie-Adolphine trad in bij een Franse congregatie in Antwerpen en stierf in 1901 in China de marteldood.

Hoe het was

Het bisdom Breda heeft altijd religieuzen gekend. De begijnen in Breda en de norbertinessen in Oosterhout konden door de bescherming van de Oranjes overleven. In het grensgebied tussen de Republiek en de Oostenrijkse Nederlanden, in Huijbergen, lag het klooster van de wilhelmieten, een beschouwende orde. In 1847 namen de cisterciënzers van Bornem de laatste wilhelmiet in hun abdij op. De gebouwen kwamen aan het vicariaat van Breda met de bedoeling er een internaat te vestigen dat geleid zou worden door broeders.

Geen welkome helpers

Bij de oprichting van het apostolisch vicariaat, de onmiddellijke voorganger van het bisdom, in 1801 waren norbertijnen van Tongerlo en Cisterciënzers van Bornem pastoor in diverse West-Brabantse parochies. Zij waren voor de bisschoppen geen welkome helpers in de zielzorg.

Er is in de negentiende eeuw menig proces over het bezit van hun parochies gevoerd. De norbertijnen behielden de Sint Jansparochie in Roosendaal, de cisterciënzers waren actief in Oudenbosch en Oud-Gastel. Aan deze relatie is in de jaren zeventig van de twintigste eeuw een einde gekomen.

Volle wasdom

In de negentiende en eerste helft van de twintigste eeuw kwam het kloosterleven tot volle wasdom. Het bisdom Breda alleen al was de bakermat van acht zustercongregaties (de catechisten meegerekend) en twee broedercongregaties. Daarnaast vestigden zich verschillende andere groepen in het bisdom. Op de terreinen van onderwijs, ziekenzorg en welzijnswerk speelden zij een niet te onderschatten rol. Daarnaast gaven ze aan de Kerk in het bisdom een belangrijke missionaire impuls.

Onderwijs

In 1801 belandden enige vrouwelijke franciscanessen in Dongen. Zij openden een pensionaat. Zij zijn de 'aartsmoeders' van talrijke franciscaanse onderwijscongregaties in het bisdom. Van hen stammen de franciscanessen van Etten, Roosendaal en Oudenbosch af. Zij gaven vooral les aan meisjes en jonge vrouwen.

Broeders namen de zorg voor jongens op zich. Het bisdom Breda is de basis van twee broedercongregaties die landelijk een grote naam verworven hebben. In Oudenbosch nam de cisterciënzër kapelaan W. Hellemons het initiatief tot de oprichting van de Broeders van Saint Louis (1840). De kloosterregel van deze broeders is geënt op de jezuiten. Te Huijbergen vestigde bisschop Van Hooijdonk in 1849 een weeshuis in het voormalige klooster van de wilhelmiëten. Dit werd vanaf 1854 geleid door een door hem opgerichte broedercongregatie, de broeders van de Onbevleete Ontvangenis van Maria, beter bekend als de Broeders van Huijbergen.

Ziekenzorg

De zusters franciscanessen van Dongen, die belangrijk waren voor het onderwijs, speelden ook een rol bij de totstandkoming van de congregatie 'Alles voor Allen'.

In 1819 stichtten twee Bredase advocaten, mr. L. Ingenhouz en mr. F.J. Hoppenbrouwers, in een klein huis aan de Bredase Haagdijk een tehuis voor oude mannen, geleid door leken. Na overleg met de zusters van Dongen trokken zij drie Belgische meisjes uit Leuven aan. Zij wilden religieuzen worden en legden de basis voor de congregatie 'Alles voor Allen'. Soortgelijke lekeninitiatieven in Oosterhout en Bergen op Zoom leidden tot de oprichting van enkele gasthuizen. Ook daarvoor vroeg en kreeg men zusters uit Breda. Het gasthuis in Bergen op Zoom groeide uit tot de congregatie van de Franciscanessen van Sint Catharina (1837). De zusters van Oosterhout stonden aan de basis van de Congregatie van Charitas. Deze heeft nu haar moederhuis in Roosendaal.

Catharinadal Oosterhout

Thuiszorg

Rond 1880 ontstond de behoefte aan thuiszorg. De zusters van 'Alles voor Allen' konden deze taak niet op zich nemen, omdat zij niet buiten de kloostermuren mochten komen. Bisschop Van Beek besloot vervolgens een nieuwe congregatie op te richten. In 1883 betrokken deze zusters een nieuwe klooster in Breda. Zij vormden de congregatie van de Franciscanessen van de Heilige Elisabeth.

Welzijnswerk

De samenleving in westelijk Noord-Brabant veranderde van een agrarische in een industriële maatschappij. Veel jonge vrouwen vonden in de industrie hun emplooi. Komend uit een agrarisch milieu raakten zij ontworteld in de grote stad.

Een van de priesters in het bisdom, Frans Frencken (1886-1946), zag deze nood en richtte een vereniging op om de jongeren op te vangen. Uit dit werk kwam in 1928 de Vereniging van de Catechisten van de Eucharistische Kruistocht voort, die zich grote verdiensten heeft verworven voor het maatschappelijk werk

Franse contemplatieven

De negentiende eeuw was er één van sterke polarisatie tussen Kerk en staat. De 'Kulturkampf' in Duitsland en antiklerikale wetgeving in Frankrijk dwongen menig kloosterorde of congregatie hun heil in het buitenland te zoeken. In het bisdom Breda zochten Franse kloosterlingen hun toevlucht.

De trappisten van de abdij Koningshoeve bouwden in 1900 een abdij voor hun Franse medebroeders. Dezen zijn nooit gekomen. De abdij is altijd bevolkt door Nederlandse monniken. De naam van de abdij 'Maria Toevlucht' verwijst wel naar deze geschiedenis. De benedictijnen en benedictinessen van Oosterhout, de benedictinessen van het Allerheiligst Sacrament (Breda en nu Teteringen) zijn wel uit Frankrijk gekomen.

Missionaire impuls

Ook andere kloosterordes en congregaties moesten hun studiehuis in Frankrijk sluiten. Ook van hen hebben zich verschillende groepen in het bisdom Breda gevestigd. Van hen resten nog de Priesters van het Heilig Hart (Bergen op Zoom, Ginneken) en de Maristen in Hulst. Hierbij kwamen nog verschillende andere missiecongregaties als de Fathers van Mill Hill in Roosendaal (1890), de Paters van de Heilig Harten in Bavel (1915), de Paters van het Goddelijk Woord in Teteringen (1916) en de Missionarissen van het Heilig Hart in Oosterhout (1917).

Deze congregaties openden de ogen van de Bredase gelovigen voor de wereldkerk. Zij brachten hier hun opleidingen onder. Al deze opleidingen zijn inmiddels verdwenen.

Het missiehuis Sint Franciscus Xaverius te Teteringen functioneert nu als Verzorgingscentrum Zuiderhout.

Hans de Jong